

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการว่าบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด และการประเมินจากข้อคิดเห็นของชาวบ้านต่อการดำเนินงานของโครงการในภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- 3.1 ลำดับขั้นตอนในการวิจัย
- 3.2 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย
- 3.3 หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 การสร้างตัวแปรและเครื่องชี้วัด
- 3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.9 พื้นที่ดำเนินการวิจัย

3.1 ลำดับขั้นตอนในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง การประเมินผลโครงการและการพัฒนาชุมชน
- 2) กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย (conceptual framework)
- 3) กำหนดกรอบและตัวชี้วัด (indicator and measurment)
- 4) กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 5) สร้างเครื่องมือในการวิจัย
- 6) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการค้นคว้าด้วยตนเอง
- 7) ปรับปรุงเครื่องมือ
- 8) นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล
- 9) วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล
- 10) สรุปผลการวิจัยและรายงานผล
- 11) ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

3.2 ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

3.2.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ผู้ปกครองเด็กหรือตัวแทนครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี จำนวน 97 ครัวเรือน
2. กรรมการหรือบุคคลในองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนา จำนวน 42 คน
3. ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินงานตั้งแต่อายุ 18 ปีขึ้นไปจำนวน 406 คน ในช่วงเดือน ตุลาคม 2538
4. เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 11 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งได้ดังนี้

1. ครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี โดยศึกษาจากหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้ปกครองเด็ก หรือสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถให้ข้อมูลได้ทุกครัวเรือน มีจำนวนทั้งสิ้น 97 ครัวเรือน เพื่อจะได้ข้อมูล เกี่ยวกับการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัวในชุมชน และการได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการกระตุ้นพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก
2. กรรมการขององค์กรชุมชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและชุมชนทุกคน ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 42 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ที่ปรึกษาชุมชน และกรรมการพัฒนาเด็กในชุมชน ในพื้นที่ดำเนินงานของโครงการ (area operation) เพื่อที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการพัฒนาเด็กและชุมชน

3. บุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่โครงการฯ อาสาสมัครของโครงการฯ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของโครงการฯ ได้แก่ พัฒนาการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 11 คน เพื่อที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเด็กและชุมชน

4. ชาวบ้านที่อายุ 18 ปีขึ้นไปทุกคนซึ่งมี จำนวน 406 คนในพื้นที่ดำเนินงานของโครงการฯ เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อโครงการฯ ในภาพรวม

3.3 หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิจัยครั้งนี้มีหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

1. ระดับบุคคล เป็นการศึกษาถึงข้อคิดเห็นของชาวบ้านในพื้นที่ดำเนินการที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯ โดยภาพรวม
2. ระดับครัวเรือน เป็นการศึกษาถึงครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี ที่เป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัว และการได้รับความรู้ของผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเพื่อกระตุ้นพัฒนาการเด็ก
3. ระดับกลุ่มสังคม เป็นการศึกษาถึงกรรมการที่เป็นองค์กรชุมชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและชุมชน และเป็นการศึกษาถึงคณะกรรมการภาคสนามเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและทรัพยากรในการพัฒนาเด็กและชุมชน ตลอดจนคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของโครงการฯ

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมเครื่องมือ เกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาชุมชน กรณีโครงการพัฒนาเด็กและครอบครัวในชนบท องค์การ อีคอล ของ พรองเทียร์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเองตามกรอบความคิดของการวิจัย (conceptual framework) กรอบและตัวชี้วัด (indicator and measument) ในการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการฯ (evaluation of project implementa-

tion) ว่าได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด โดยได้รับความแนะนำ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา โดยการค้นคว้าด้วยตัวเองจนได้ เครื่องมือในการวิจัยที่สมบูรณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการประเมินโครงการด้าน งานพัฒนาเด็กและชุมชน จากหนังสือ เอกสาร การประชุมเชิงปฏิบัติการ วารสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัยต่าง ๆ
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือ ตามกรอบและตัวชี้วัดในการ ประเมิน
4. เสนอร่างเครื่องมือต่ออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง
5. อบรมพนักงานผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลภาคสนามกับเนื้อหาของเครื่องมือใน การแปลความภาษาไทยเป็นภาษาท้องถิ่น(เขมร)ตลอดจนการทดลองใช้ในพื้นที่

3.4.2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์
2. ศึกษาแผนงาน เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการฯ
3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง เกี่ยวกับ การประเมินโครงการเด็กและชุมชน
4. สร้างแบบสอบถามแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แก้ไข ความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (content validity) ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

3.4.3 การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ไปดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (validity) กระทำโดยนำแบบสอบถามไปปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วยรองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข อาจารย์ประจำภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น นายภูษงค์

เสนานุช รองผู้อำนวยการองค์การ Ecoles Sans Frontieres ประเทศไทย เพื่อตรวจสอบถ้อยคำและเนื้อหาที่ถูกต้องสมบูรณ์

2. การหาความเชื่อมั่น (reliability) หลังจากที่ได้แบบสัมภาษณ์ ได้รับการปรับปรุงและตรวจสอบให้ความเที่ยงตรงด้วยคำและเนื้อหาที่กล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปทำการทดสอบกับครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0-5 ปี ในพื้นที่ดำเนินการ (area operation) จำนวนทั้งหมด 30 ครัวเรือน

เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ทำทดสอบทั้ง 30 ชุดแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (pearson product moment correlation coefficient) สัตตาวาลย์ หวังพานิช (2529:262) โดยใช้ split half method ที่มีสูตรในการ คำนวณ คือ

$$r_{xy} = \frac{N r_{xy} - E(x)E(y)}{\sqrt{[N r_{xx} - (E(x))^2] [N r_{yy} - (E(y))^2]}}$$

ขั้นตอนในการทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์

1. ใช้วิธี Split half โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็นกลุ่มข้อคู่ข้อคี่
2. หาค่าสหสัมพันธ์ (correlation) ของแบบสอบถามกลุ่มข้อคู่ข้อคี่
3. ค่าของ (correlation) มีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1 ถ้าค่าของ r เป็นบวกแสดงว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางเดียวกันนั้น คือ ถ้าตัวแปรหนึ่งมีค่ามาก(น้อย) อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่ามาก(น้อย) เช่นกัน ถ้าค่า r เป็นลบแสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกัน คือตัวแปรหนึ่ง มีค่ามาก(น้อย) อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าน้อย(มาก) ถ้า r มีค่า = 0 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กับ r ประมาณ 0.07 ขึ้นไปถือว่าเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้

4. จากการคำนวณได้ค่า $r = 0.86$ จากนั้นนำค่า r ไปแทนค่าในสูตร rtt เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เต็มฉบับ ได้ค่า $rtt = 0.92$ ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

$$rtt = 2r$$

$$1+r$$

5. จากนั้น ได้นำแบบสัมภาษณ์มาทำการปรับปรุง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้น แล้วนำแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ดำเนินงานต่อไป

3.4.4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสำรวจ เกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมระดับครัวเรือนของเด็กอายุ 0-5 ปี ในพื้นที่ปฏิบัติงานของโครงการฯ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check lists) เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น (baseline study) ในการศึกษา

2. แบบสัมภาษณ์ (questionnaire) เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการฯ จากครัวเรือนที่มีเด็กอายุ 0 - 5 ปี กรรมการที่มาจากผู้แทนขององค์กรชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัวในชุมชน

ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการได้รับความรู้ของผู้ปกครองในการกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก

ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรชาวบ้านในการพัฒนาเด็กและชุมชน

ส่วนที่ 4 เกี่ยวกับการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเด็ก

3. กรอบประเด็นคำถาม ระหว่างมีการประชุมหารือของเจ้าหน้าที่โครงการฯ ผู้ที่เกี่ยวข้องฯ หรือดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ กับเจ้าหน้าที่ระดับภาคสนามและบุคคลที่เกี่ยวข้องฯ กับการดำเนินงานของโครงการฯ ด้านการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาเด็กและชุมชน

4. แบบสอบถาม (questionnaire) โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) สำหรับถามข้อคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการฯ ในภาพรวม

3.5 การสร้างตัวแปรและเครื่องชี้วัด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเกี่ยวกับการสร้างตัวแปร และเครื่องชี้วัดตามวัตถุประสงค์ ตามตารางดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการ	ตัวแปร	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล	การวิเคราะห์	กลุ่ม เกณฑ์วัด
วัดประสิทธิภาพของโครงการ	1.3 การพัฒนาเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน (day care community)	-ครูโรงเรียนพ่อแม่ 0-5 ปี เด็กไปใช้บริการ -แบบสัมภาษณ์ -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง ในศูนย์ฯ ได้เข้ามา -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง ในศูนย์ฯ ได้เข้ามา ส่วนรวมในการทานอาหารกลางวัน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 เพื่อช่วยยารังเกียจกรรมในศูนย์ฯ ทุกๆ เดือน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง เห็นว่าเด็กเข้าไป ใช้บริการที่ศูนย์ฯ พัฒนาการที่ดีขึ้นกว่าเดิม ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70	-ครูโรงเรียนพ่อแม่ 0-5 ปี -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง ในศูนย์ฯ ได้เข้ามา -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง ในศูนย์ฯ ได้เข้ามา	-คำนวณร้อยละ -เสนอความเรียง	-พิจารณาเทียบ -เกณฑ์วัด -ร้อยละ 70
	2.1 เพื่อให้มีความรู้ในการพัฒนาเด็กแบบครอบครัว (home and family visit) (To educate the parents on the importance of parenting in child development)	-ครูโรงเรียนพ่อแม่ 0-5 ปี -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง ในศูนย์ฯ ได้เข้ามา -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง ในศูนย์ฯ ได้เข้ามา ส่วนรวมในการทานอาหารกลางวัน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 เพื่อช่วยยารังเกียจกรรมในศูนย์ฯ ทุกๆ เดือน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง เห็นว่าเด็กเข้าไป ใช้บริการที่ศูนย์ฯ พัฒนาการที่ดีขึ้นกว่าเดิม ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70	-ครูโรงเรียนพ่อแม่ 0-5 ปี -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง ในศูนย์ฯ ได้เข้ามา -ครูโรงเรียนพ่อแม่ไปฝากเลี้ยง ในศูนย์ฯ ได้เข้ามา	-คำนวณร้อยละ -เสนอความเรียง	-พิจารณาเทียบ -เกณฑ์วัด -ร้อยละ 70

[illegible]

วัตถุประสงค์โครงการ	ตัวแปร	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล	การวิเคราะห์	เกณฑ์วัด
วัตถุประสงค์ของโครงการ	4.2 การประเมินหน่วยงาน-การประสานงานกับองค์กรรัฐ ด้านการพัฒนาชุมชน	-ประเด็นคำถาม -Note Field	-เจ้าหน้าที่ -รายงาน -ผลเกี่ยวของๆ	เสนอความเรียง	ทางอ้อม การรายงาน โครงการ เกณฑ์วัด/ดีมาก
	4.3 การประเมินหน่วยงานองค์กร ชุมชนและองค์กรใช้ทรัพยากร	-ประเด็นคำถาม -Note Field	-เจ้าหน้าที่ -รายงาน -ผลเกี่ยวของๆ	เสนอความเรียง	ทางอ้อม การรายงาน เกณฑ์วัด/ดีมาก

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเองทั้งหมด โดยมีผู้ช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม จำนวน 4 คน ที่เป็นอาสาสมัครของโครงการฯ และผู้ชุมนุม ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทางเอกสาร (documentation data) เก็บรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนการดำเนินงานของโครงการ (project operational plan) รายงานการประชุม (presentation report) รายงานประจำ 3 เดือน (quaterly report) รวมเอกสารต่างๆ ขององค์การฯ และโครงการฯ
2. ข้อมูลจากการประชุมสัมมนา (seminar) ระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการ และผู้เกี่ยวข้องฯ
3. ข้อมูลจากการสนทนา (group discussion) กับเจ้าหน้าที่โครงการฯ อาสาสมัครโครงการฯ ผู้ชุมนุม และองค์กรชุมชนฝ่ายต่างๆ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง
4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กับเจ้าหน้าที่โครงการฯ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
5. ข้อมูลจากแบบสอบถาม (questionnair) ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 วิธีเชิงคุณภาพ(qualitative)

การวิเคราะห์จากแนวความคิดทฤษฎี และจัดกลุ่มข้อมูลหาความสัมพันธ์เชิงตรรกะ เพื่ออธิบาย ข้อมูลเชิงคุณภาพ(qualitative)

3.7.2 วิธีเชิงปริมาณ(quantitative)

ใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (disriptive) โดยใช้สถิติแบบง่าย ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (x) และการแจกแจงความถี่ ในการอธิบายข้อมูลเชิงปริมาณ

3.8 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.8.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านเกี่ยวกับเอกสาร และรายละเอียดของโครงการ ได้ดำเนินการตั้งแต่ เดือน มกราคม 2538 - ธันวาคม 2538

3.8.2 การเก็บข้อมูลด้านภาคสนาม ได้แก่การเยี่ยมโครงการ การร่วมประชุมปฏิบัติการ และการสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการตั้งแต่ เดือน สิงหาคม 2538 - ธันวาคม 2538

3.9 พื้นที่ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ ชุมชนบ้านสวายจิกน้อย ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช และชุมชนบ้านถาวร ตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์